

Školitelský posudek na disertační práci

POZOROVAT PRÁZDNÝ PROSTOR

Současné podoby autorského neinterpretacího divadla

Mgr. Karolína Plicková

Doktorský studijní program: Teorie a praxe divadelní tvorby

Má-li být cílem školitelského posudku vyhmátnout v předkládané disertační práci poslední nedokonalosti, upozornit na metodologické slabiny či na nesprávné, nepřesné, případně chybějící zmínky o zásadních faktech, vytyčit jiné či další cesty, jimiž by bývalo bylo vhodné a možné se vydat, či doktorandovi sdělit něco, co nezaznělo během několika dlouhých let ani několika posledních krátkých měsíců, kajícím zkraje přiznávám, že se minu žánrem – či spíše že tuto činnost plně přenechám oponentům. Omezím se tedy na stručnou reflexi osobní zkušenosti s Karolíniným přístupem k doktorskému studiu, a to jak v oblasti koncepce a organizace práce na disertaci jako takové, tak v oblasti dalších souvisejících a pro doktoranda neméně důležitých odborných aktivit.

Jednotlivé etapy Karolíniny práce na disertaci překvapivě přesně kopírovaly klasická metodologická doporučení formulovaná pro vznik rozsáhlejšího odborného textu vyžadující několikaletou práci. Tím však vůbec nechci naznačit, že Karolína pracovala podle příruček, ba právě naopak: dokázala, že doporučení a postupy, mnohdy oprávněně zpochybňované ve jménu nutného individuálního tápání a hledání vlastní cesty, se ve vzácných případech opravdu mohou stát popisem skutečnosti. Lze to ostatně přirovnat k tvorbě Jeana Racina: s jistou nadsázkou se o něm tvrdí – či traduje – že psal své texty s takovou lehkostí, jako by celá klasicistní doktrína byla vytvořena právě jemu na míru. Podobně jsem vnímala Karolínino několikaleté putování k disertaci: bylo soustředěné, systematické, disciplinované, nesmírně pečlivě rozvržené v čase i po jednotlivých činnostech – ať již šlo o základní rešerši relevantní literatury, stanovení pracovní hypotézy, vymezení zkoumaného materiálu – v tomto případě konkrétních inscenací -, terminologické ladění, potvrzení hypotézy, dodatečnou literární rešerši, rozkrývání dalších teoretických aspektů tématu, vytváření osnovy vlastní práce a v poslední řadě hledání a ustanovování vlastního autorského stylu.

Karolína vstoupila do poměrně širokého tématu, jímž byla funkce slova, textu a řeči v kontextu současného autorského neinterpretacího divadla, tedy divadla primárně nepracujícího s existující dramatickou předlohou. V oblasti metodologie učinila záhy klíčové rozhodnutí, a sice deklarovala zájem netoliko o výsledek tvůrčího procesu, tedy inscenaci, ale zejména o tvůrčí proces jako takový; návazně pak definovala i svoji badatelskou roli jako roli zaujatého pozorovatele, čímž legitimně přiznala subjektivitu pohledu a okamžitě dodala, proč je tato subjektivita nutná a v čem může být zároveň přínosná, inovativní - jakkoliv ze striktně uměnovědného pohledu ne zcela ortodoxní. To, že v průběhu práce objevila další souvislosti a koncepty pro její vlastní přemýšlení potřebné, nikterak nepřekvapí; je naopak přirozené, že zásadní pro ni bylo vedle zahraničních vlivů (zejména Tima Etchellse) setkání s osobnostmi „tuzemské provenience“ z primárně nedivadelního prostředí, osobně například s Tomášem Dvořákem a Alicí Koubovou, či zprostředkovaně s kolektivem autorů knihy Zvukoprostor-prostorozvuk Rataj-Hořinka-Trojan (a znovu Dvořák), jež všechny spojuje metodologický zájem

o problematiku „uměleckého výzkumu“ a chápou ji komplexněji, než jak je někdy – až zjednodušeně – chápána (ve smyslu tvorba = výzkum).

Pokud jsem výše zmínila pečlivé rozložení činností v čase, chtěla jsem Tím vyzdvihnout aspekt Karolínina přístupu, který je v kontextu psaní disertací – možná nejen na AMU – zcela ojedinělý. Jakkoliv jsem byla přítomna jejímu tvůrčímu tápání a momentům „zabzdění“ i naopak „zrychlení“ práce, přiznávám svůj údiv nad celkovou metodičností, jejímž svědkem jsem byla – a také přání, že bych podobný styl práce doktoranda chtěla ještě někdy jako školitelka zažít. První dva roky byly velmi intenzivní na jakási brainstormingová setkávání, což zcela přirozeně odpovídá ladění tématu, postupnému dospívání k výzkumné otázce, formulaci hypotéz, terminologickému upřesňování. Následovaly další cca dva roky, během nichž se naše setkání stala cílenějšími a více vázanými na kontext konkrétní připravované odborné události (výuky, konference, publikace); Karolína se výrazně osamostatnila a k disertaci přibrala další výše zmíněné aktivity – pedagogické, publikační, konferenční; rozšířila tím záběr svých diskusních partnerů, vlivů a inspirací, své téma začala v dílčích řezech předkládat odborné peer-komunitě a zároveň se naučila pracovat se studenty i mimo úzce vyměřený kontext svého výzkumu, byť samozřejmě primárně s oporou v něm. V dalším více než půlroce se však stáhla do ústraní a veškerý svůj dosavadní život s tématem utřídila, zrevidovala, aby učinila rozhodnutí o tom, co v disertační práci skutečně bude, neboť to v ní má smysl, a co v ní nebude a zůstane v „zásobárně“ nápadů a myšlenek pro budoucí využití. Následně už „jen“ napsala svou disertační práci, v horizontu pěti měsíců, na základě jasně stanovené a obsahem předvyplněné osnovy. Říci, že takové psaní muselo být už jen „za odměnu“ a „pro radost“, je možná troufalost, leč výsledek tak působí.

Nedostatky disertace tedy nechávám s důvěrou na oponentech, stejně jako diskusi o míře „kritického odstupu“, který autorka měla či mohla mít vůči předmětu svého zkoumání, a s pocitem uspokojené školitelky zde „nekriticky“ shrnu to, čeho si na odvedené a odevzdané práci vážím především. Jsou to: velmi dobrá znalost teoretických i historických, či možná spíše konceptuálních a temporálních souvislostí zkoumané problematiky a zároveň schopnost, možná snad i odvaha prezentovat z ní smysluplně a srozumitelně jen, či zejména to, co je pro vlastní odborný diskurz podstatné; sebevědomé a přitom nesamozřejmě zacházení s jazykem jakožto nástrojem zpřítomňování myšlení, svědčící o nemalé autorské bravuře i pokoře; přiznaná přítomnost autorského subjektu, činící z tvorby akademického textu psaní nikoliv suše vědecké, ale v pravém slova smyslu tvůrčí a tvořivé, úzkostně přesné a zároveň radostně obrazivé či obrazotvorné, což ostatně považuji při – či pro - evokaci zejména procesů tvorby za zásadní předpoklad úspěchu; s tím související citlivé porozumění pro tyto procesy, díky němuž si autorka – dle mého soudu – buduje v rámci umělecké komunity přirozenou autoritu a vymaňuje se z převládající dichotomie my(umělci)-oni(akademici); promyšlená struktura, jejíž části nejsou pouze pospojované, ale pevně navzájem provázané, a z níž tedy nelze nic odebrat, aniž by celý organismus neztratil některý ze svých životně důležitých orgánů. Připomíná-li tento obraz opět klasicistní estetiku, nejde o podobnost čistě náhodnou.

Netřeba dodávat to, co je však na závěr školitelského posudku dodat třeba: disertaci Karolíny Plickové s potěšením doporučuji k obhajobě a návazně k dopracování za účelem publikace.